

Sygn. akt **III AUa 1514/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Wiesława Stachowiak

Sędziowie: Małgorzata Woźniak-Zendran

(del.) Roman Walewski

Protokolant: Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2020 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **Z. T. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.**

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji Z. T. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 29 października 2019 r. sygn. akt VIII U 1755/19

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego o tyle, że przyznaje wnioskodawczyni Z. T. (2) prawo do ustalenia emerytury z wieku powszechnego począwszy od 1 kwietnia 2013 r., bez pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur;
2. zasądza od pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. W.. na rzecz Z. T. (1) kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	---------------------	----------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z 15 maja 2019 roku zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. w związku ze złożoną przez ubezpieczoną **Z. T. (1)** skargą o wznowienie postępowania na podstawie art. 149 § 3 k.p.a. i art. 145a § 2 k.p.a. w zw. z art. 83b ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, odmówił wznowienia postępowania w sprawie decyzji z 7 maja 2013 roku, z tym uzasadnieniem, że wnioskodawczyni złożyła skargę o wznowienie postępowania po ustawowym miesięcznym terminie.

Od powyższej decyzji odwołała się Z. T. (1), zarzucając naruszenie art. 190 ust. 4 Konstytucji RP oraz niewykonanie zaleceń wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019r., a w konsekwencji wnosząc o uchylenie zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 29 października 2019r. w sprawie o sygn. akt VIII U 1755/19 oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia:

Decyzją z 7 maja 2013 roku, wydaną na skutek wniosku 2 kwietnia 2013 roku. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. przyznał Z. T. (1) emeryturę od 1 kwietnia 2013 roku.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 6 marca 2019 roku orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...) roku kobiet, które przed 1 stycznia 2013 roku nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, a który był podstawą określenia wysokości emerytury wnioskodawczyni, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP.

W dniu 8 maja 2019 roku (pismem nadanym w irlandzkim urzędzie pocztowym 2 maja 2019 roku) ubezpieczona złożyła skargę o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej wydaniem wyżej wymienionej decyzji.

Decyzją z 15 maja 2019 roku odmówiono dowoływającej wznowienia postępowania z uwagi na przekroczenie terminu miesięcznego na wniesienie skargi o wznowienie.

W oparciu o wyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem rozpoznania w sprawie mogło być tylko to, o czym rozstrzygnął organ rentowy w zaskarżonej decyzji, dlatego rolą Sądu I instancji było dokonanie oceny, czy organ rentowy prawidłowo odmówił wznowienia postępowania w sprawie zakończonej decyzją z 7 maja 2013r.

W ocenie Sądu Okręgowego stan faktyczny w niniejszej sprawie nie jest sporny. Istota postępowania sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii prawnej – czy istnieją podstawy do wznowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją z 7 maja 2013r.

Sąd I instancji przytoczył następnie treść art. 145a § 1 kpa, zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. W razie uchybienia terminowi i uprawdopodobnienie tego, iż uchybienie nastąpiło bez winy zainteresowanego, organ przywraca termin do złożenia wniosku o wznowienie w myśl art. 58 i 59 kpa.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie budziło wątpliwości, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 roku został ogłoszony 21 marca 2019 roku. Dni 21 i 22 kwietnia 2019 roku jako dni Świąt Wielkiej Nocy, były dniami ustawowo wolnymi od pracy. Zatem skarga o wznowienie postępowania winna być wniesiona przez odwołującą najpóźniej 23 kwietnia 2019 roku. Tymczasem odwołująca skargę o wznowienie złożyła 8 maja 2019 roku (pismem nadanym w irlandzkim urzędzie pocztowym 2 maja 2019 roku), a zatem po upływie miesięcznego terminu. W piśmie swym ubezpieczona podała, że mieszka za granicą i o możliwości złożenia wniosku o przeliczenie emerytury dowiedział się po 23 kwietnia 2019 roku.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca nie składała wniosku o przywrócenie terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej wydaniem decyzji z 7 maja 2013 roku, taki wniosek nie był też przedmiotem rozstrzygnięcia organu rentowego w zaskarżonej decyzji, zatem Sąd I instancji w niniejszej sprawie władny był ocenić jedynie zasadność odmowy wznowienia postępowania przez organ rentowy w kontekście przekroczenia przez odwołującą terminu miesięcznego na wniesienie wymienionej skargi. Przekroczenie miesięcznego terminu

na złożenie skargi o wznowienie nie było sporne między stronami. Okoliczności podnoszone przez odwołującą w skardze o wznowienie, nie miały wpływu na bieg samego miesięcznego terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania. Mogły one natomiast stanowić podstawę wniosku odwołującej o przywrócenie terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania, który byłby przedmiotem rozstrzygnięcia najpierw przez organ rentowy, a następnie przez Sąd.

Ponadto w ocenie Sądu I instancji przepis art. 146 § 1 k.p.a. nie pozbawia odwołującą możliwości dochodzenia jej praw, z tą tylko różnicą, że nie będzie to mogło nastąpić na drodze administracyjnej. Odwołująca ma bowiem prawo wystąpić do sądu powszechnego w oparciu o przepisy art. 417 § 1 k.c. w zw. z art. 417¹ § 2 k.c. z powództwem (sąd cywilny) o naprawienie szkody wyrządzonej wydaniem ostatecznej decyzji wydanej z naruszeniem prawa.

W oparciu o wyżej poczynione rozważania Sąd Okręgowy odwołanie oddalił na podstawie art. 477¹⁴§1 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wniosła odwołująca, w całości, zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę materiału dowodowego, art. 145a k.p.a. poprzez niewłaściwe zastosowanie oraz art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez jego niezastosowanie.

W oparciu o powyższe zarzuty odwołująca wniosła o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji z 15 maja 2019r. oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz odwołującej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Skarżąca powoływała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r. sygn. akt P 20/16, w którym stwierdzono, że art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...) r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ogłoszony został w dniu 21 marca 2019r. (Dz. U. 2019, poz. 539), a więc z tym dniem wszedł w życie.

Sąd Apelacyjny uzupełnił ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie, a także dokonał odmiennych aniżeli Sąd Okręgowy ustaleń prawnych – o czym w dalszej części rozważań.

Wskazać należy, że odwołująca urodzona (...), decyzją z 17 marca 2009r. uzyskała prawo do wcześniejszej emerytury – od dnia 1 marca 2009r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Z kolei decyzją z 7 maja 2013r. przyznano odwołującej emeryturę od 1 kwietnia 2013r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Podstawę obliczenia emerytury pomniejszono o sumę kwot pobranych emerytur, a zatem zastosowano art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej.

Wobec powyższego zakresem omawianego wyroku TK jest również objęta sytuacja odwołującej, która jest kobietą urodzoną w (...) r., uzyskała prawo do emerytury wcześniejszej decyzją z dnia 17 marca 2009r., a nadto organ rentowy decyzją z dnia 7 maja 2013r. przeliczył wysokość jej emerytury przy zastosowaniu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, pomniejszając podstawę obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur.

W takim wypadku odwołująca miała prawo do ponownego przeliczenia emerytury, bez pomniejszenia podstawy o kwotę stanowiącą sumę pobranych emerytur, w taki sposób jak zostało to przeliczone przez ZUS, skoro derogowany przepis art. 25 ust. 1b ustawy o FUS był podstawą prawną decyzji z dnia 7 maja 2013r., której uchylecia domagała się odwołująca w niniejszym postępowaniu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu błędnie zatem uznał odwołanie za niezasadne, nietrafnie pomijając, że decyzja przyznająca odwołującej emeryturę i określająca jej wysokość wydana została w oparciu o zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 6 marca 2019 roku przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że mimo, iż podstawą prawną zaskarżonej decyzji jest art. 149 § 3 k.p.a. w zw. z art. 145a § 2 k.p.a., to przedmiotowa podstawa prawna odnosząca się do przepisów procedury administracyjnej nie jest wiążąca dla sądu ubezpieczeń społecznych, bowiem obowiązkiem sądu jest orzec o merytorycznej zasadności żądania strony, z uwzględnieniem prawidłowych regulacji prawnych mających w sprawie zastosowanie.

Kierując się zaś wytycznymi zawartymi w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019r. należy wskazać, że skutkiem tego wyroku jest prawo wznowienia postępowania z mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji dla wszystkich kobiet objętych zakresem orzeczenia Trybunału. Przepis ten otwiera drogę do sanacji konstytucyjności sytuacji prawnych, w których zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy o FUS wywołało konsekwencje zakwestionowane przez Trybunał. Z powszechnego charakteru wyroków TK, o którym mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji i utraty mocy obowiązującej zaskarżonego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji), wynika, że możliwość rozstrzygnięcia sprawy z pominięciem derogowanego przepisu odnosi się zasadniczo do wszystkich spraw, w których niekonstytucyjny przepis był podstawą orzeczenia o prawach osób uprawnionych, bez względu na to, kto i w jakim trybie zwrócił się do Trybunału z odpowiednim żądaniem.

Pojęcie wznowienia postępowania, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji ma szersze znaczenie niż pojęcie "wznowienia" w sensie technicznym, przewidziane w odpowiednich procedurach regulowanych w ustawach i obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne stojące do dyspozycji stron, organów i sądów, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń.

Trybunał Konstytucyjny w omawianym wyroku wskazał nadto na znaczny margines dowolności organów i sądów w ocenie i rozstrzygnięciu następstw wyroku TK w konkretnych wypadkach, w odniesieniu do wyboru właściwej drogi wznowienia postępowania.

Co prawda zatem wyrok Trybunału wskazuje, że generalnie podstawą dla wzruszenia prawomocnych decyzji administracyjnych jest art. 145a k.p.a., jednakże dla przywrócenia stanu konstytucyjności, należy pojęcie wznowienia postępowania traktować szerzej, niż tylko jako instytucję wznowienia, regulowaną przepisami danej procedury.

Zgodnie z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa ta stanowi inaczej. Ustawa emerytalna zaś przewiduje szczególny tryb postępowania wznowieniowego, co wyklucza dopuszczalność zastosowania w takim wypadku przepisów k.p.a., w tym art. 145a k.p.a.

Taki szczególny tryb wznowieniowy jest bowiem uregulowany w art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość.

Nie jest przeszkodą do zastosowania art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej fakt, że nie wymieniono w nim wprost jako przesłanki do wznowienia sytuacji, w której Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego stanowiącego podstawę wzruszanej decyzji z Konstytucją.

Zdaniem Sądu II instancji - w oparciu o art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS istnieje obowiązek po stronie organu rentowego wzruszenia (na wniosek lub z urzędu) decyzji wydanej w sprawie emerytalnej również z powodu późniejszego uznania niezgodności z Konstytucją normy prawnej, stanowiącej podstawę rozstrzygnięcia tą decyzją. Złożenie wniosku w tym trybie, jak i rozstrzygnięcie z urzędu, o ile działa na korzyść ubezpieczonego nie

jest ograniczone żadnym terminem i nastąpić może w każdym czasie. W szczególności nie znajduje ono ograniczeń wynikających z art. 145a § 2 k.p.a., czy z art. 146 § 1 k.p.a.

Sąd Apelacyjny dodatkowo zwraca uwagę na wyrażone w judykaturze poglądy przemawiające za stanowiskiem, że ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie wymaga wydania przez organ rentowy postanowienia o wznowieniu postępowania na podstawie art. 149 § 1 k.p.a. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2005 r., II UZP 15/05 oraz uchwała Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 10 czerwca 2011r., III UZP 1/11). W pierwszej z tych uchwał odnośnie do zbliżonego do art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS rozwiązania w art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przyjęto że "przepisy o ponownym rozpoznaniu (nie o wznowieniu postępowania) stanowią *leges speciales* w zakresie, w jakim wznowienie postępowania regulowane jest przez Kodeks postępowania administracyjnego. Instytucja ponownego rozpoznania uprawnień, którą w odróżnieniu od "wznowienia postępowania" posługuje się ustawodawca tylko w odniesieniu do postępowania przed organem ubezpieczeń społecznych, i to bez względu na to, czy okoliczności powodujące takie rozpoznanie sprawy wystąpiły przed rozstrzygnięciem sprawy, czy po jej rozstrzygnięciu, została wprowadzona zamiast wznowienia postępowania administracyjnego (por. druk sejmowy nr 700/02). Projektodawca zmian w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych zwrócił uwagę, że stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 123) w sytuacjach, w których przewidują one podjęcie działań przez organ wyższego stopnia (wznowienie postępowania, uchylenie decyzji, uznanie decyzji za nieważną czy zażalenie na postanowienie), nie jest możliwe przy jednoinstancyjnej organizacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. "W związku z tym dodane przepisy art. 83a-83c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mają rozstrzygać te wątpliwości w sposób analogiczny, jak to jest przyjęte w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy uszanowaniu zasady, że każda decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kończąca postępowanie podlega kontroli sądowej, a w sprawach, w których zmiany w decyzjach są zgodne z interesem zainteresowanego, tryb postępowania musi być maksymalnie uproszczony (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2004 r. II UK 250/03, niepublikowany; z dnia 13 maja 2004 r. II UK 359/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 425 i z dnia 25 maja 2004 r. III UK 31/04, OSNP 2005 nr 1, poz. 13)". Także w wyroku z dnia 21 września 2010 r., III UK 94/09 (LEX nr 621346) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że uregulowana w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (uprzednio w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin) oraz art. 83a ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych instytucja wznowienia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oznacza nadzwyczajną kontynuację postępowania w tej samej sprawie, w której organ rentowy ma możliwość zniwelowania własnego uchybienia powstałego przy ustalaniu prawa do świadczenia, natomiast zainteresowany uprawniony jest do ubiegania się o świadczenie, którego mu nie przyznano, jeżeli wcześniej nie powołał się na okoliczności lub nie przedstawił dowodów uzasadniających powstanie takich uprawnień.

Zatem treść art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który wyczerpująco reguluje materię ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości oraz zapewnienie czynnego udziału stron w postępowaniu (art. 10 k.p.a.) poprzez zawiadomienie o wszczęciu postępowania na podstawie art. 61 § 4 k.p.a. - mimo treści art. 124 tej ustawy (odsyłającego do stosowania w sprawach w niej nieuregulowanych do Kodeksu postępowania administracyjnego) - nie uzasadnia wydawania rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania w trybie przepisów rozdziału 12 Kodeksu postępowania administracyjnego.

Ponadto w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 sierpnia 2016 r., I UK 333/15, Sąd Najwyższy wskazał, że "w ubezpieczeniach społecznych regułą jest kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w art. 100 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym prawo do świadczeń w niej określonych powstaje (*in abstracto*) z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia prawa. Prawo do świadczeń powstaje i istnieje niezależnie od decyzji organu rentowego, a tylko jego realizacja w postaci wypłaty świadczenia wymaga potwierdzenia decyzją. Skoro decyzje organu rentowego sprowadzają się - zasadniczo - do deklaratywnego potwierdzenia uprawnień przysługujących ubezpieczonym z mocy prawa, to przepisy odnoszące się do trwałości i wzruszalności decyzji organu rentowego nie mogą być interpretowane i stosowane w taki sposób, który prowadziłby do trwałego pozbawienia osób ubezpieczonych uprawnień przysługujących im *ex*

lege. Deklaratywny charakter decyzji organu rentowego potwierdzających przysługiwanie ubezpieczonemu prawa do określonego świadczenia rzutuje szczególnie na ograniczenie ostateczności decyzji organu rentowego odmawiających prawa do świadczenia, ponieważ stabilność negatywnego rozstrzygnięcia o prawach jednostki nie jest w tym przypadku wartością, która mogłaby przeważać nad rzeczywistą realizacją konstytucyjnego i ustawowego prawa do zabezpieczenia społecznego.

W tym kierunku zmierza wykładnia i praktyka Sądu Najwyższego dotycząca art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Traktuje ona ten przepis jako podstawę prawną dla weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych zainteresowanych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 249/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 247/09, LEX nr 585725; z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I BU 4/11, LEX nr 1101321). Sprzeczność ta zachodzi zarówno w przypadku decyzji organu rentowego błędnie przyznających świadczenie (potwierdzających prawo do świadczenia), pomimo że prawo do niego nie powstało, jak i w przypadku decyzji błędnie odmawiających realizacji prawa do świadczenia, przysługującego z mocy prawa ubezpieczonemu. Niezgodność ta może powstać także na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego. Eliminacja tych sprzeczności stanowi uzasadnienie dla ponowienia postępowania zakończonych ostateczną decyzją organu rentowego, której rozstrzygnięcie jest niezgodne z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponawianym postępowaniu organ rentowy dąży do ustalenia, czy popełnione uchybienia (przede wszystkim w zakresie prawa materialnego ale także procesowego) lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, od których zależy potwierdzenie uprawnienia ubezpieczonego do określonego świadczenia. Skoro niekwestionowanym celem art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest podważenie obiektywnie wadliwej decyzji organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 249/07), to zakres jego zastosowania nie może ograniczać się tylko do tych przypadków, gdy organ rentowy wydał obiektywnie wadliwą decyzję na korzyść zainteresowanej osoby (która potwierdziła deklaratywnie prawo do emerytury mimo niespełnienia przez nią przesłanek nabycia tego prawa). Przepis ten tym bardziej powinien znajdować zastosowanie do eliminacji z obrotu takich wadliwych decyzji organu rentowego, które w wyniku błędnej (ze strony organu rentowego) wykładni przepisów prawa lub błędnego zastosowania przepisów prawa do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, doprowadziły do pozbawienia jednostki możliwości faktycznego korzystania z przysługujących jej z mocy samego prawa świadczeń emerytalnych.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że określenie 'błąd organu rentowego' obejmuje sytuacje, w których organ rentowy miał podstawy do przyznania świadczenia, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny uznaje się wszelkie zaniedbania tego organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji (teoria tzw. obiektywnej błędności decyzji), niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania organu rentowego, czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów. Oznacza to, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie przez organ rentowy obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń emerytalno-rentowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2011 r., I UK 332/10, LEX nr 811827; z dnia 4 grudnia 2012 r., II UK 130/12, OSNP 2013 nr 21-22, poz. 258; z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14, LEX nr 1958500 i powołane w nich wcześniejsze orzecznictwo)".

Jak przyjęto w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97 (OSNAPiUS 1998 Nr 14, poz. 429), 'prawidłowa wykładnia obowiązującego przepisu, odmienna od przyjmowanej uprzednio, jest nową okolicznością (...). Ujawniona po uprawomocnieniu się decyzji stanowi podstawę do wznowienia postępowania (...)'. Z orzeczenia tego wynika wprost, że ustalenie w toku postępowania, zapoczątkowanego kolejnym wnioskiem skarżącej o przyznanie prawa do emerytury, obiektywnej niezgodności wcześniejszej decyzji organu rentowego z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami, dotyczącymi przesłanek nabycia prawa objętego wnioskiem, upoważnia organ do wzruszenia decyzji organu rentowego korzystającej z przymiotu ostateczności. W stanie faktycznym sprawy, w której podjęto uchwałę z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, źródłem wspomianej niezgodności

było wydanie przez organ rentowy decyzji o przyznaniu prawa pomimo nieustalenia w toku postępowania, że spełnione zostały wszystkie przesłanki nabycia tego uprawnienia z mocy ustawy. W ocenie Sądu Najwyższego, mimo zmiany stanu prawnego w tym zakresie, poglądy wyrażone w uzasadnieniu uchwały z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, znajdują zastosowanie w sprawach takich jak niniejsza, w których źródłem obiektywnej niezgodności wcześniejszej, ostatecznej decyzji organu rentowego z przepisami prawa znajdującymi zastosowanie do jej wydania jest wykładnia przepisów emerytalnych odmienna od wykładni przyjętej w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przepis art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie powinien być stosowany w taki sposób, aby ze względu na cechę ostateczności w obrocie prawnym funkcjonowały obiektywnie błędne decyzje organu rentowego. W dalszej kolejności należy odwołać się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 145/12 (LEX nr 1408199), w którym wyjaśniono znaczenie zawartego w art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zwrotu 'ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji', stanowiącego przesłankę ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego. Sąd Najwyższy podkreślił, że użyte w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS słowo 'okoliczności' występuje w dwóch znaczeniach: 1) okoliczności faktycznych oraz 2) okoliczności sprawy. Kontekst przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie stwarza podstaw do ograniczenia znaczenia występującego w nim zwrotu 'okoliczności' wyłącznie do 'okoliczności faktycznych'. Dlatego nie można przypisywać pojęciu 'okoliczności' wyłącznie wąskiego znaczenia. Dążąc do ustalenia znaczenia zwrotu okoliczności, należy uwzględnić szerszy kontekst użycia analizowanego pojęcia w przepisie art. 114 ust. 1 ustawy. Ten kontekst determinowany jest przez wspomnianą wcześniej funkcję art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jaką jest zmiana treści decyzji organu rentowego sprzecznych z ukształtowanymi z mocy prawa uprawnieniami osób ubezpieczonych.

Skoro w myśl wyroku z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 145/12, pod pojęciem okoliczności należy rozumieć ogół wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustaleniem decyzją rentową prawa do świadczeń emerytalno-rentowych (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 Nr 19, poz. 341), to ujawnieniem okoliczności w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może być stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego (odmawiająca prawa do świadczenia) opierała się na błędnej wykładni przepisu normującego jeden z warunków nabycia prawa do emerytury. Mając zaś na względzie zarysowaną powyżej koncepcję obiektywnej błędności decyzji organu rentowego, przepis art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS tym bardziej powinien znajdować zastosowanie, gdy obiektywnie wadliwa decyzja organu rentowego, odmawiająca ubezpieczonemu potwierdzenia przysługującego mu prawa do świadczenia emerytalnego, jest efektem konsekwentnego nieuwzględniania przez organ rentowy wykładni ustawy o emeryturach i rentach dokonywanej w różnych sprawach przez Sąd Najwyższy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 czerwca 2012 r., III UK 125/11, LEX nr 1619710; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 12/11, LEX nr 989126; z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 313/09, LEX nr 987667 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2013 r., I UK 257/13, LEX nr 1555174; z dnia 18 października 2013 r., I UK 164/13, LEX nr 1555124; z dnia 11 kwietnia 2012 r., I UK 439/11, LEX nr 1675091).

W konsekwencji mając na uwadze wytyczne Trybunału Konstytucyjnego ujęte w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 marca 2019 r., organ rentowy postąpił wadliwie upatrując podstaw ponownego rozstrzygnięcia w art. 145a k.p.a. Pozwany powinien bowiem zakwalifikować żądanie odwołującej ponownego ustalenia wysokości emerytury z powołaniem na wyrok TK z 6 marca 2019r., jako znajdujące oparcie w art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, mając na względzie, że ujawnieniem okoliczności w rozumieniu art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może być również stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego opierała się na niekonstytucyjnym przepisie prawnym.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty zawarte w apelacji są uzasadnione, dlatego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego o tyle, że przyznał wnioskodawczyni Z. T. (1) prawo do ustalenia emerytury z wieku powszechnego począwszy od 1 kwietnia 2013r., bez pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur. Jednocześnie - zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania - na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za

czynności radców prawnych Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego na rzecz Z. T. (1) kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Roman Walewski	Wiesława Stachowiak	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	---------------------	----------------------------